

Literatuurlijst voor werkers in gemeente/kerkgebouw 2002-2007

samenstelling Otto Grevink, Marianne Jongerius, Willemien Boot

Sluit aan bij [literatuurlijst René Hornikx t/m 2001](#)

Bevat ook enkele oudere titels

Zie ook literatuurbericht Kerkgebouw in Tijdschrift Praktische Theologie

[A](#) [B](#) [C](#) [D](#) [E](#) [F](#) [G](#) [H](#) [I](#) [J](#) [K](#) [L](#) [M](#) [N](#) [O](#) [P](#) [Q](#) [R](#) [S](#) [T](#) [U](#) [V](#) [W](#) [X](#) [Y](#) [Z](#) [Verslagen](#)

Ark, J. van, en H. de Roest (red.), *De weg van de groep. Leidinggeven aan groepen in gemeente en parochie*,

Meinema Zoetermeer 2004, 370 blz., € 32,50, ISBN 90 211 39626. Zie WKO Nieuwsbrief 2005 okt

Baart, A., *Een theorie van de presentie* Utrecht 2001, 721-817.

Barmhartigheid en gerechtigheid. Handboek Diaconiewetenschap. Diverse auteurs,

Kok, Kampen 2004, ISBN 90 435 09272-2, € 42,50.

Becker, Jos en Joep de Hart, *Godsdienstige veranderingen in Nederland*,

Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag, 2006. Werkdocument 128; ISBN 90 377 0259 7; € 11,90.

www.scp.nl/godsdienstigeveranderingen: rapport en bijlagen (oa over migrantenkerken) te downloaden.

Bernts Ton, (red.), *Boodschap aan de kerken? Religie als sociaal en moreel kapitaal*,

Meinema, Zoetermeer, 2004. ISBN 90 211 3965 0

Boomen, Gerard van den, *De Crypte is onze kerk, Tien jaar drugspastoraat*. Meinema, Zoetermeer, 2000

Bonhoeffer, Dietrich, 1986 (1930), *Sanctorum Communio. Ein dogmatische Untersuchung zur Soziologie der Kirche*, München.

Bons-Storm, Riet, *Met één been in de kerk*, Narratio Gorinchem 2004, 176 blz., ISBN 9052633282, €13,50.

Bosch, Regien, *Stilte als antwoord? Een praktische en theologische reflectie op het concept stiltecentrum als antwoord op vragen rond geloof en arbeid in de hedendaagse context*. Masterscriptie Praktische Theologie VU Amsterdam 2005.

Bestellen bij de auteur: regiensmit@casema.nl. Kosten: € 7,70 exclusief verzendkosten

Bradley, Ian, *Colonies of heaven. Celtic models for today's church*. Darton, Longman and Todd, London, 2000, ISBN 0232523371

Zie WKO Nieuwsbrief 2005, febr.

Brouwer, Rein, Henk de Roest, Sake Stoppels, Erik Sengers, Kees de Groot, *Levend Lichaam*.

Dynamiek in christelijke geloofsgemeenschappen in Nederland. Handboek Kerkgebouw. Kok Kampen 2007, ISBN 978 90 435 1362 3, € 24,50

Browning, D., *A fundamental practical theology. Descriptive and strategic proposals*, Minneapolis 1991.

Buis Theo, (ITS), Jos Frietman (ITS), José Sanders (KASKI), Leo Spruit (KASKI), *Beroepsprofielen in het parochiepastoraat*. Nijmegen, december 1998.

Burger, C.W. (1999), *Towards a Practical-Theological Ecclesiology. Bridging the Divide between Ideal and Reality*.

In: Egmond, A. van, Keulen, D. van, eds., *Church and Ministry*, Kampen, 117-140.

Castillo Guerra, Jorge, Frans Wijsen, Moniek Steggerda, *Een Gebedshuis voor alle volken. Kerkopbouw en kadervorming in rooms-katholieke allochtonengemeenschappen*. Nijmeegs Instituut voor Misisologie.

Boekencentrum, Zoetermeer 2006. ISBN 90 239 1993 9, € 15. (zie WKO Nieuwsbrief 2006-3)

Crijns, Hub, Herman Noordergraaf e.a. *Barmhartigheid en gerechtigheid. Handboek Diaconiewetenschap*. Kok, Kampen 2005, ISBN 90 435 0927 2; € 42,50

De boodschapcentrale parochie. Tussentijds verslag van een tweejarig bezinningsproces, Pastorale dienstverlening, aartsbisdom Utrecht, (030-6931434), 2001.

Dekker, G., *Zodat de wereld verandert. Over de toekomst van de kerk*, Baarn 2000.

De Netten in het diepe. Visie op de toekomst van de parochie. Utrecht, september 2000.

Derksen, N., *Woon hier onder mijn woord. Bibliodrama en andere vormen van pastoraal groepswork*, Kok, Kampen, 2003, 128 blz., ISBN 90 435 0755 5, € 13,50 Zie WKO Nieuwsbrief 2004, jan

De ronde kerk; over mensen met een verstandelijke beperking tussen instelling en kerk, brochure PKN 2004, €5,00, webwinkel www.pkn.nl.

Dingemans, G.D.J., *Manieren van doen. Inleiding tot de studie van de praktische theologie*. Kampen 1996.

Drucker, P.F., *Managing in turbulent times*. London 1980.

Eerenbeemt, E-M. van den en A. van Heusden, *Balans in beweging* Haarlem 19987.

Eijk, Ton van, Bernard Luttikhuis en Sake Stoppels, *Territoriaal of mentaal? Over de organisatie van gemeente en parochie in de toekomst*, themanummer Praktische Theologie 2003/2, ISSN 01656511.

Ernst, H., *De pastorale arbeid in de negentiger jaren*. Uitgave Bisdom Breda, 1991

Euser, Hans, Karlijn Goossen, Matthias de Vries, Sjoukje Wartena, *Migranten in Mokum. De betekenis van migrantenkerken voor de stad Amsterdam*. . Faculteit Godgeleerdheid en Faculteit Psychologie / Pedagogie. Vrije Unversiteit Amsterdam, ISBN 90 810741 1 3, € 12,50.

Exeler, A. en N. Mette, *Das Theorie-Praxis-Problem in der praktischen Theologie des 18. und 19. Jahrhunderts*,

in: F. Klostermann en R. Zerfass, (Hrsg.), *Praktische Theologie heute*, München-Mainz 1974, 65-80.

Firet J., *Kroniek van de praktische Theologie*, Praktische theologie 13/3 (1986) 579-594.

Feijen, L., *Het wonder van Maartensdijk. Hoe een kleine gemeenschap leeft met God*, Baarn 2001.

Gärtner, S. e.a., *Bandeloos? Zoeken naar een samenzijn in een individualistische cultuur*. Valkhof Pers, Nijmegen 2005, ISBN 90 562 52119, € 12,50.

Friedman, E.H., *Van geslacht op geslacht* Gorinchem 1999.

Gärtner, S e.a. *Bandeloos? Zoeken naar een samenzijn in de individualistische cultuur*. Valkhof pers, Nijmegen 2005, ISBN 90 562 5211 9 € 12,50 Zie WKO Nieuwsbrief 2006, jan

Een gebedshuis van alle volken, zie Castillo Guerra e.a.

Goedhart, B., *Gemeenteopbouw. Om dienende, vierende, lerende en delende gemeente te worden*, Kok, Kampen, 1984, blz. 10

Goulding, G., *On the Edge of Mystery. Towards a Spiritual Hermeneutic of the Urban Margins*. Uitg. Peter Lang, Oxford 2000.

Grevink, Otto, 2004, *Kerkelijk beleid en praktijk: dezelfde vragen, deels andere antwoorden* in: WKO-nieuwsbrief oktober 2004/56, 10-14, zie ook www.wvko.nl

Griend, A.W. van der, 2004, *In de wijk geloven... een missionair bewuste kerk onderweg. Praktisch-theologische opmerkingen bij het proces van kerkelijke presentie in de VINEx locatie Het Wateringse Veld*, Utrecht (scriptie).

Groeien naar een parochieverband, Cahier 7, DPD, Utrecht, 2002, e-mail dpd@aartsbisdom.nl, 4,00 euro.

Groener, Gerard, *Ingewijd en toegewijd. Profiel en vorming van de parochiepastor*, Uitgeverij Meinema, Zoetermeer, 2003, 420 blz.
Zie WKO Nieuwsbrief 2004, juni

Groot, de, K., *Kerk in meervoud. Een test voor de parochie*, DPC, Rotterdam, 2002, e-mail dpc@bisdom-rotterdam.nl, 3,50 euro.

Groot, Kees de, 'Kerkelijk management met een missie', in *Praktische Theologie* 2004/3, blz. 299-314, ISSN 01656511.

Haanappel, Peter en Maurits Damsté 2004, *Meer dan consument en arbeidskapitaal* in: *Diaconie & Parochie* 17/4, 8-10.

Harst, Gertjan van der, 2002, *Ruimte voor de kerk*, in: *Samen op Weg-kerken, Perspectieven in kerkopbouw in nieuwbouwwijken*. Verslagbundel 2e landelijke werkdag 5 november 2002, Utrecht, 56-62

Heitink, G., *Praktische theologie. Geschiedenis - theorie - handelingsvelden*, Kampen 1993.

Heitink, Gerben, Hijme Stoffels (red.), *Niet zo'n kerkganger. Zicht op buitenkerkelijk geloven*, Kampen 2003, p. 190

Hendriks, J., *Gemeente als herberg. De kerk van 2000 – een concrete utopie*, Kok, Kampen, 1999

Hendriks, J., *Op weg naar de Herberg. Bouwen aan een open kerk*, Kok, Kampen, 2002

Hendriks, Jan, *Kijken met andere ogen. Rondreis langs op en gastvrije kerken*, Kok Kampen 2004, 176 blz., ISBN 9043509418, €13,50.

Hendriks, Jan, Ab Noordergaaf, Christian Schwarz, Gideon van Dam, Hans Esbach e.a. *Met liefde en beleid. Handreikingen voor de praktijk van gemeenteopbouwprocessen*. Ekklesia, Gorinchem en Evenaglesisch Werverband SoW kerken, 1999, 2002-2e ISBN 90 755 69 10 6

Hendriks, Peter en Tom Schoemaker, *Het Hemels Gelag. Vernieuwend vieren tot op de bodem*, Boekencentrum Zoetermeer 2004, 220 blz., ISBN 90 239 1639 5, € 14,90 www.hemelsgelag.nl. (zie WKO Nieuwsbrief 2006 jan)

Hoekema, Alle, *Presentie onder de sterken in de samenleving. Een pleidooi*
In: Piet Schelling (red), *Laat zien wat je beweegt. Verhalen uit de missionaire praktijk en hun betekenis voor de kerk en theologie*. Zoetermeer, 1997, pp 168-175.

Hornikx, R., *Spiritualiteit als motor tot vernieuwing. Een model voor parochie en gemeente*, Kok Kampen, 2002

Homikx René, *Het geloofsgesprek. Handreiking voor bezinning en gesprek*. 128 pagina 's, 14.90. Kampen 2003. ISBN 90435 0653 2

Hornikx René, *Een huis vol verhalen. Verhalen en getuigenissen voor bezinning en gesprek*. 312 pagina's (gebonden), € 24.90. Kampen 2003. ISBN 90 435 0680 x

Homikx, René, *Geloven in gemeenschap. Parochieopbouw voorbij de sprakeloosheid*. 248 pagina's, € 19.90. Heeswijk 2003. ISBN 76242569.

Hornikx, René, *Werken aan gemeenschap. Modellen, methoden en technieken voor pastoraal opbouwwerk in parochies en gemeenten*. Kok-Kampen 2004 ISBN 9043510440; € 24,90 Zie WKO Nieuwsbrief 2005 okt

Hornikx, René, *Kleine encyclopedie van gemeenteopbouw*, Kok Kampen 2006, ISBN 90 435 12257, € 24,90
Zie WKO Nieuwsbrief 2006, juni

Hurst, D., *Crisis en vernieuwing. De uitdaging van organisatieverandering*, Schiedam 1997.

Hurst, D., *Of boxes, bubbles and effective management*, Harvard business review, 62/3 (1984) 78-88.

Jong, Ype de, en Inge Elling 2001, *De gemeenschap voorbij? Kerkopbouw in de VINEX*. Scriptie van Inge Elling en Ype de Jong voor de postacademische opleiding kerkopbouw van de KTU te Utrecht, Ypenburg, Leidschenveen.

Jonkers, Jan B.G., Bruinsma-de Beer, Joke, red. (2000), *Gemeente gewogen. Een introductie op het theologische gesprek over de lokale kerkelijke gemeente*, Kampen

Kaldor, Peter, Keith Castle & Robert Dixon (2002). *Connections for Life. Core qualities to foster in your church*. Adelaide, Open Hook Publishers. www.ncls.org.au

Kolm, Gerrit Jan van der, *De verbeelding van de kerk. Op zoek naar een nieuw-missionaire ecclesiology*, Boekencentrum Zoetermeer 2001, ISBN 9023909674, € 24,90.

Koningsveld, Menco van, *Aan de vruchten kent men de boom. Een praktisch-theologische studie over activiteit en vitaliteit van de parochie*. Proefschrift 2005. ISBN 90 393 37985. WKO Nieuwsbrief 2005, okt

Lange, Frits de, 2001, *'De flexibele mens', presentatie gehouden op de conferentie De postmoderne gemeente. Op zoek naar een vinex-ecclesiology in Kampen* door ThUK-PAO.

Lindner, H., *Kirche am Ort. Ein Gemeindeftheorie*, Stuttgart 2000.

Lissenburg, D., *Kerk in verandering. Praktisch theologische aspecten van veranderingsprocessen in kerken*, 's-Gravenhage 1975.

Literatuurbericht Kerkopbouw, Praktische Theologie

- 'Heeft jullie kerk een zijdeur?' Sake Stoppels, nr 8 in 2007-3

Meijers, Ton, *De parochie voorbij? Behoud het goede goed*,
in: Staf Hellemans e.a. (red.), *Een kerk met toekomst? De katholieke kerk in Nederland 1960-2020*,
Zoetermeer, 2003, p. 118

Migranten in Mokum: zie Euser e.a.

Nationale proefschriften site: zoek en vind een Nederlands proefschrift (nu al
10.000): www.darenet.nl/proefschriften

Nieuwe tijden, nieuwe wegen, beleidsnota Bisdom Haarlem, Persdienst Bisdom Haarlem, Postbus
1053, 2001 BB Haarlem, www.bisdomhaarlem.nl.

Noorloos, M., *Leven uit de Bron. Via geloofsopbouw naar gemeenteopbouw*, 5de bewerkte en
geactualiseerde druk, Kok, Kampen, 2003, 168 blz., € 14,90 Zie WKO Nieuwsbrief 2004, jan

Noorloos, Marius, *Groeien bij de bron. Kansen voor het christelijke en kerkelijke leven*. Kok, kampen
2005, ISBN 90 435 1089 0, € 15,50 (WKO Nieuwsbiref 2006, juni)

OIKOS, *Gratis en waardevol. Rol, positie en maatschappelijk rendement van migrantenkerken in Den
Haag*,
www.stichtingoikos.nl pdf downloaden

Oliehoek, A., *Voor de verandering... Vijfentwintig jaar Diocesaan Pastoraal Centrum Rotterdam*, DPC,
Hang 16, 3011 GG Rotterdam (010-4148213), 2001.

Oord, Jos van, 2002, "De kerk van de toekomst? Bericht uit Amersfoort-Noord", in: Ouderlingenblad
79/915, 3-6.

Pasveer, H., *En toch... Over volharding bij tegenslag*, Kok, Kampen, 2003, blz. 203

Ploeger, A.K. en J.Ploeger-Grotegoed, *De gemeente en haar verlangen. Van praktische theologie
naar de geloofspraktijk van gemeenteleden*, Kampen 2001. (uitverkocht)

Ploeger, Albert en Joke Ploeger-Grotegoed, *Morgen...in de verte. Een kerk van mensen*. Kok Kampen
2007 (compacte herdruk boek 2001, met veel nieuws)

Pohl-Patalong, Uta, *Von der Ortskirche zu kirchlichen Orten. Ein Zukunftsmodell*, Vandenhoeck &
Ruprecht Göttingen 2004, €19,90, ISBN 35 256 04173. Zie WKO Nieuwsbrief 2005 febr

Profileren in het parochiepastoraat. Utrecht, september 2001.

Regester, M., en J. Larkin, *Risk issues and crisis management. A casebook of best practices*, Londen
1997.

Religie en samenleving. Nederlands godsdienstsociologisch tijdschrift, sinds 2006. 3 x p j .Eburon.
ISSN 1872 - 3497.

Roest, H.P. de, *Communicative identity. Habermas' perspectives of discourse as a support for
practical theology*, Kampen 1998.

Roest, Henk de, *En de wind steekt op. Kleine ecclesiologie van de hoop*, ISBN 9021140802, Meinema
Zoetermeer 2005, € 16,90. Recensie WKO-Nieuwsbrief 2006-2

Roosen, P., *Die Kirchengemeinde - Sozialsystem im Wandel*, Berlijn/New York 1997.

Samen Gaan. Beleidsplan Aartsbisdom Utrecht, 1995

Samenwerking van priesters, diakens en pastoraal werk(st)ers in het pastoraal team.

Brochure 1: *Achtergronden van een Nieuw Model*

Brochure 2: *De praktische inrichting*

Brochure 3: *Juridische Legitimatie.*

Persdienst Bisdom Breda, 1999, Besteladres: Secr. Bisdom Breda, Postbus 901889, 4800 RN Breda (tel. 076-5223444).

Schippers, C., *De actuele betekenis van de ecclesiologie van Karl Barth voor de opbouw van de gemeente*, Praktische theologie 14/5 (1987) 509-520.

Scenario 2010 aartsbisdom Utrecht. Prognose voor de ontwikkeling van het kerkelijk draagvlak en de personele bezetting in het basispastoraat voor de jaren 2005 en 2010. Memorandum nr. 310, KASKI, september 1999.

Schuilenga, Mirjam, *God in de marge*, Halewijn Antwerpen 2003, ISBN 9073503787, € 14,00.

Gerrit Immink en Henk de Roest (red.), *Praktische theologie in meervoud : identiteit en vernieuwing*, Meinema, Zoetermeer, 2003

Sengers, Erik (ed.) *The Dutch and their gods. Secularization and transformation of religion in the Netherlands since 1950.* Verloren, Hilversum 2005, 207 pp., geïll., ISBN 90 6550 867 8, € 21,00 (recensie Nieuwsbrief 2006-okt)

Sengers, Erik, *Aantrekkelijke kerk, Nieuwe bewegingen in kerkelijk Nederland op de religieuze markt* Eburon, Delft 2006, ISBN 90 5972 112 8, € 20,00

Soethoudt, Jan, 2002, "*Loopt het wel in het inloophuis?*" in: *Samen op Weg-kerken, Perspectieven in kerkopbouw in nieuwbouwwijken.* Verslagbundel 2e landelijke werkdag 5 november 2002, Utrecht, 63-66.

Spek, Jannet van der, 2004, *Reactie op 'Hoe kijken werkers in het veld aan tegen het beleid in PKN', zoals verwoord door Harm Dane*, [2004VanderSpek-reactieDane-vanuit-Kerk-en-buurtwerk.htm](http://www.vanderspek.nl/2004VanderSpek-reactieDane-vanuit-Kerk-en-buurtwerk.htm).

Sporen van God in het bisdom Rotterdam, DPC, Hang 16, 3011 GG Rotterdam (010-4148213), 2001.

Sterkens, Carl & Joska van der Meer (red), *Kerk aan de stadsrand*, Uitg. Damon Budel, 2004. ISBN 90 557 3540x, € 19,90

Zie WKO Nieuwsbrief 2006, jan

Stoffels, Prof.dr. Hijme, *God is een verhaal. Resultaten van een onderzoek naar godsbeelden onder pastores van de in de IKON vertegenwoordigde kerkgenootschappen* Faculteit der Godgeleerdheid Vrije Universiteit IKON/Vrije Universiteit, 23 september 2006; www.ikon.nl/godsbeelden onderzoek downloaden als pdf http://www.ikonrtv.nl/godsbeelden/God_is_een_verhaal_IKON.pdf

Storrar, William, *Temples of loose connection and spiritual practice. A reformed model of the congregation for the 21st century?* Paper gepresenteerd op de vierde conferentie van de International Society for the Study of Reformed Communities, Edinburgh, juli 2003

Tichy, N.M. en S. Sherman, *Control your destiny or someone else will*, New York 1993.

Valstar, Peet, *Bronnen voor beleid – werkboek voor beleidsontwikkeling*, PKN 2004, 230 blz., €15,95, brochureverkoop@pkn.nl.

Valstar, Peet, *Werven, begeleiden en uitzwaaien. Werkboek van kerkelijk vrijwilligersbeleid.* Samenstelling Peet Valstar. Uitgave PKN 2005, € 15,00 bij brochureverkoop@pkn.nl. Zie WKO-Nieuwsbrief 2006-2

Ven, J.A. van der, *Ecclesiologie in context*, Kampen 1993.

Vorländer, Wolfgang, *Gottes Gastfreundschaft im Leben der Gemeinde*, Stuttgart 1999

Vossen, Hub 2004, "Amersfoort-Noord: iedereen is welkom", in: Diaconie & Parochie 17/4, 3-5.

Ward, Pete, *Kerk als water. Pleidooi voor een vloeibare manier van kerk-zijn*, Kok, Kampen, 2003. ISBN 90 435 0796 2 ; 128 blz.; € 13,50 (Liquid church) Zie WKO Nieuwsbrief 2004, jan

Warren, Rick, *The Purpose driven church. Growth without compromising your message and mission*. Zondervan Publishing House 1995

vertaald als

Warren, Rick, *Doelgerichte gemeente. Met hart voor God en hart voor mensen*. Medema, Vaassen 2003. ISBN 90 6353 400 0

Warren, Robert, *The Healthy Churches' handbook. A process for vitalizing your church*, Church House Publishing Londen 2004. ISBN 0715140175, € 19,99. www.chpublishing.co.uk

Weverbergh, R., *Bouwen met beelden. Onderzoek naar theorie en praktijk van kerkopbouw*, Baarn 1992.

Webber, *The younger evangelicals. Facing the Challenges of the New World*. Baker Books, Grand Rapids 2002,

ISBN 08 0109 1527 Zie WKO Nieuwsbrief 2004, okt

Woolever Cynthia & Deborah Bruce (2002). *A Field Guide to us. Congregations*. Louisville London, Westminster John Knox Press. www.uscongregations.org

Zimmerman, B.J. en D.K. Hurst, 'Breaking the boundaries: the fractal organization', *Journal of management inquiry*, 2/4 (1993) 334-355.

Zimmerman, B.J., 'Chaos and nonequilibrium: the flip side of strategic processes', *Organization developmental journal* II/1 (1993) 31-38.

Zoeter Meer tussen Hemel en Aarde. Ziel en geweten van een moderne groeistad, Meinema Zoetermeer 2004, ISBN 9021139995, € 15,00. (met een inleiding van Kees de Groot)

Zulehner, Paul, 'Kirche in Umbau. Für eine Erneuerung im Geist des Evangeliums', *Herder Korrespondenz* 58(3), 2004, pp. 119-123.

Verslagen:

1. *De schaal van de gemeente. Reorganisatieprocessen in middelgrote steden*. Verslag van een conferentie, 23 mei 2005
2. *Kerk en Markt*. Verslag van een PKN-studiedag op 31 oktober 2005, m.m.v. o.a. Erik Sengers en Sake Stoppels
3. *Vrijwilligersbeleid in de lokale gemeente*. Verslag van een studiedag op 14 februari 2006, n.a.v. Werven, begeleiden en uitzwaaien, m.m.v. o.a. Henk de Roest. O.a. met Naar een protestantse theologie van de vrijwilliger, door Henk de Roest
De verslagen zijn rechtstreeks te bestellen, ook digitaal, bij Peet Valstar (p.valstar@pkn.nl)
4. Kerk in de Vinex: zie www.pkn.nl/vinex voor artikelen, adressen, verslagen studiedagen, praktijkverhalen.
5. In het tijdschrift *Praktische Theologie* staan geregeld literatuuroverzichten kerkopbouw